

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

SECȚIUNEA I

ARHEOLOGIE ȘI ISTORIE MEDIE

Sosirea coloniștilor norico-pannonici la Ocna Sibiului - *Fața Vacilor / La Făgădău*

Silviu I. Purece

Punctul Ocna Sibiului – *Fața Vacilor / La Făgădău* este situat în amonte pe cursul râului Visa, la aproximativ 2 km de oraș. Până în prezent au fost derulate cercetări arheologice doar pe terasa înaltă din stânga Visei, nefiind exclus ca așezarea să se întindă și pe malul drept al râului. Materialul arheologic descoperit aici este extrem de variat și, până în prezent, sugerează că perioada de existență a așezării cuprinde aproape întregul secol II și, se pare, începutul secolului III. Atât obiectele cât și elementele arhitectonice atestă prezența unui grup de celți norico-pannonici colonizați în Dacia după cucerire. Una dintre principalele probleme, născută încă de la debutul cercetării, a fost legată de identificarea momentului sosirii coloniștilor aici. Descoperirile arheologice recente par să clarifice această problemă, sugerând amplasarea momentului de început al așezării în timpul domniei lui Traian.

Subordonarea administrativă a Banatului de Severin față de autoritatea centrală din Transilvania

Alexandru-Florin Cioltei

Formarea Banatului de Severin se înscrie într-un proces larg, prin care autoritatea regelui ungar încerca să se facă simțită la sud și est de Carpați, printr-o puternică ofensivă politico-militară, susținută în egală măsură și de expansiunea confesională. Persoana aflată în fruntea structurii amintite făcea parte din categoria marilor baroni, astfel aceasta a devenit un important „jucător” pe scena politică a regatului în ultimele decenii ale dinastiei arpadiene. Scopul prezentării de față este de a analiza istoria entității administrativ-teritoriale din cadrul Regatului Ungariei, cunoscută în evul mediu, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIII-lea, sub numele de Banatul de Severin și subordonarea față de autoritatea centrală din Transilvania, fie aceasta ducală sau voievodală, prin prisma documentelor emise și a contextului tumultuos al perioadei.

Repercusiunile exploatării sării asupra habitatului medieval

Paul Niedermaier

Comunicarea pleacă de la trei considerații de bază: importanța sării în Evul Mediu, a căilor de transport a sării, a trecerilor peste și între masivele Carpaților, precum și diferența esențială între sferele de influență ale supraputerilor și repartitia populației autohtone. În contextul raportului de putere între triburile, respectiv regatul maghiar cu populațiile ajutătoare și țaratul bulgar, era decisivă ocuparea ducatului lui Gelu, prin aceasta calea de export al sării pe Mureș, ajungând din sfera bulgară în cea maghiară. Fără posibilitatea de transport pe cale navală, sarea din ocnele de la Turda trebuia transportată pe căruțe, prin Țara Hațegului. Aceasta a dus la bunăstarea acestei zone și la înflorirea deosebită a culturii locale – fapt simbolizat de forma inițială a bisericii din Densuș. Pătrunderea maghiarilor pe defileul Mureșului, prin Bălgrad, până la Turda, a dus pe prim plan considerentele strategice ale asigurării căii navale, realizată inițial prin puncte de apărare izolate și ulterior prin prisăci. Această schimbare a avut repercusiuni asupra întregului habitat.

**A fost Pavel Chinezu român?
Identitate eroică, revendicare etnică și proiecție națională
asupra unui nobil din Ungaria medievală**

Adrian Magina

În orice manual de istorie, Pavel Chinezu e prezentat drept erou antiotoman, român din Banat și identificat ca parte a panteonului istoric național. Această imagine a căpătat amploare în urma apariției celei mai serioase monografii dedicate eroului din veacul al XV-lea, publicată acum două decenii și jumătate. Cercetările mai noi, datorate istoricilor maghiari, au pus sub semnul întrebării validitatea concluziilor vehiculate în istoriografia românească. A fost Pavel Chinezu român, era el într-adevăr bănățean? Sunt cele două întrebări la care voi încerca să răspund în analiza de față.

**Voievozi și testamentele lor.
Considerații asupra elitei nobiliare românești din comitatul Bihor în secolul al XVI-lea**

Livia Magina

Pe marele domeniu al Beiușului, elita românească, reprezentată de voievozi, are până târziu, locul ei bine definit în stratificarea socială. Rolul militar al voievozilor români este cunoscut în istoriografia românească, însă relația lor cu oficialii cetății ori cu principele Transilvaniei, dacă au avut, poate constitui subiect de analiză. Prin intermediul a două acte testamentare emise la finalul secolului al XVI-lea în numele voievozilor din Cociuba respectiv din Urviș (azi, jud. Bihor) avem posibilitatea de a pătrunde în lumea privată a elitei românești, de a-i înțelege mecanismele de raportare la societatea transilvăneană.

Cronicile murale transilvane – o abordare comparativă

Ioan Albu

Dincolo de discursul narativ, specific evului mediu târziu și epocii Umanismului, inscripțiile poartă în ele însele o funcție normativă, ele fiind frecvent folosite ca monumente cu caracter didactic și formator. Mai ales frescele bisericilor sau lăcașurilor publice ori sociale, precum și cronicile murale au avut acest rol care este o extensie a fenomenului memorial. Un loc aparte îl au cronicile murale transilvane, din care doar cea de la Sibiu s-a mai păstrat în situ până în vremurile noastre, precum și două cronici, una din Moldova și cealaltă din Țara Românească, alături de numeroasele inscripții care vădesc un discurs narativ elaborat. S-a evocat adesea setea de narație a umaniștilor epocii, un nou model istoriografic urban, cultivat mai cu seamă în orașele săsești, dar și în unele sate. Astfel, elita comunităților își asumă rolul de a păstra viu trecutul acestora, dar și de a trezi interesul pentru cunoașterea trecutului, fie ea chiar și sumară și quasioficială. Caracterul moralizator și formator de conștiință colectivă al acestor cronici murale are același filon ca și inscripțiile cu rol educativ din biserici, instituții publice sau biblioteci.

Izvoare medievale și moderne timpurii privitoare la topografia ecleziastică a Brașovului

Liviu Cîmpeanu

În ultima sută de ani, medieviști, istorici de artă și arheologi au folosit toate izvoarele disponibile pentru a reconstitui un istoric cât mai complet al monumentelor ecleziastice brașovene. S-au avut în vedere atât izvoarele scrise, documentare și narative, cât și observațiile pe teren și descoperirile arheologice mai mult sau mai puțin sistematice. Totuși, până în prezent nu s-a încercat reconstituirea geografiei imaginate a topografiei ecleziastice brașovene, bazată pe documentele și cronicile păstrate. Astfel, în prezentarea de față ne propunem să urmărim cum se raportau spațial creatorii de memorie, adică emitenții documentelor și autorii cronicilor, la monumentele ecleziastice ale Brașovului și cum le percepeau în geografia imaginată a orașului. La baza analizei noastre stau documentele emise de autoritățile laice și ecleziastice din Brașov, precum și cronicile unor autori brașoveni, dar și documente emise de entități politice și ecleziastice dinafara orașului, precum regalitatea maghiară, dregătorii aulici și teritoriali ai regatului, sau Sfântul Scaun. Nu în ultimul rând am avut în vedere relatările de călătorie, altminteri destul de sărace în ceea ce privește topografia ecleziastică a Brașovului. Lucrarea, care va apărea și în formă de articol, se dorește și un repertoriu al izvoarelor documentare și narative relative la subiectul anunțat, acoperind secolele XIV-XVI.

Perspective istoriografice privind spațiul sacru al Sibiului în evul mediu

Maria Crîngaci Țiplic

În interiorul orașelor medievale, marginile spațiului sacru puteau fi percepute în multe feluri, vizual, auditiv, olfactiv, spiritual. Catedrala, bisericile, mănăstirile și cimitirele lor sunt cele

mai importante elemente ale multor orașe care își au originile în Evul Mediu. Mai mult, acestea sunt adesea cele mai bine conservate structuri medievale și printre cele mai frecvent studiate din interiorul unui oraș. Interesul pentru cercetarea spațiului sacru al Sibiului reprezintă o abordare relativ recentă. Din punct de vedere al stadiului cercetării, aproape toate edificiile ecleziastice au fost analizate din perspectiva studiilor de caz, mai mult sau mai puțin detaliat, și a fost mult mai puțin explorat modul în care această varietate de clădiri ecleziastice (biserici parohiale, mănăstiri, spitale, capele, oratorii) și cimitire au modelat peisajul urban, țesutul urban și, în cele din urmă, topografia ecleziastică. În localitatea atestată pentru prima dată în 1191, cu ocazia înființării aici a bisericii germanilor din Transilvania ca o prepozitură liberă, cercetările arheologice completate de izvoarele documentare, cartografice și / sau arhitecturale au reușit să identifice în teren prima biserică parohială de factură romanică a oaspeților germani, precum și cimitirul care a funcționat în jurul ei, cinci mănăstiri medievale din șase câte au fost atestate documentar pe teritoriul Sibiului, trei capele în Piața Huet (din cele 4–5 atestate documentar) și două în proximitatea Pieței Mari. Cu toate acestea, literatura de specialitate este dominată încă de confuzii în ceea ce privește identitatea și identificarea în teren a mănăstirilor și capelelor, dar și cronologia unora dintre ele rămâne în continuare discutabilă.

O nouă descoperire arheologică în Sibiu – cimitirul de pe strada Lazaret

Claudia Urduzia, Zeno-Karl Pinter, Anca Nițoi

Ca urmare a desfășurării lucrărilor de construire a unui magazin, ca și a unui proiect imobiliar în zonă, a fost solicitată de Direcția pentru Cultură Sibiu și demarată sub conducerea Muzeului Național Brukenthal cercetarea arheologică a perimetrului cuprins între străzile Calea Gușteriței, Cezar Boliac și Lazaret. Perimetrul respectiv a fost ocupat în secolul XX de clădirile fabricii „Balanța”, ca și terenul aflat de cealaltă parte a Căii Gușteriței. Cel mai timpuriu indiciu cu privire la o folosire umană a zonei este a doua ridicare topografică a Imperiului Habsburgic (Francesco-Iozefină, 1869-1887), pe care, aproximativ în zona străzii Lazaret de astăzi, este figurat un cimitir. Sumara informație cartografică oferită de cartarea Francesco-Iozefină a fost completată de cercetarea arheologică desfășurată în două campanii: mai-iunie 2019 și octombrie 2019. În urma cercetării arheologice preventive au fost descoperite și documentate aproximativ 300 morminte aparținând unui cimitir modern (datat la sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX) și două complexe eneolitice. După dispunerea și distribuția complexelor s-a putut constata că suprafața vizată de lucrări suprapune marginile de N, V și E ale cimitirului. Cele două complexe eneolitice descoperite în colțul de nord al suprafeței cercetate au dus la recuperarea a mari cantități de ceramică, dar și a câtorva obiecte speciale, printre care un topor de piatră și câteva fragmente de idol.

Din secretele Sibiului: cimitir din secolul al XVII-lea descoperit sub fosta Cazangerie

George Tomegea

Cercetarea noastră care se preconiza a fi doar una dintre rarele ocazii de investigare a unor obiective de factură industrială a beneficiat din plin de elementul surpriză atât prin descoperirea, din păcate în afara complexelor, a unor fragmente ceramice databile în secolele XIV-XV, dar mai ales prin descoperirea a 35 de morminte dintr-un cimitir de inhumație databil în prima jumătate a secolului al XVII-lea despre a cărui existență nu se știa nimic până în prezent. Toți defuncții au fost așezați în sicrie de la care s-au păstrat destul de bine cuiele din fier, dar și bucăți mari de lemn. Cele mai multe morminte erau orientate VNV-ESE sau VSV-ENE. Majoritatea celor inhumați erau bărbați și copii. Din punct de vedere al inventarului trebuie să remarcăm faptul că în 10 dintre morminte au fost descoperite monede. Toate monedele au fost descoperite pe piept, în partea stângă. Într-un singur caz, mormântul unei femei, au fost descoperite și alte piese de inventar, și anume, o pereche de cercei și un inel simplu pentru deget.

Reprezentarea cartografică a cimitirelor din Sibiu în planurile orașului publicate până la mijlocul secolului al XIX-lea

Andrei Nacu

Planurile istorice ale Sibiului oferă informații inedite privind cimitirele existente în afara zidurilor orașului în secolele XVII–XIX. Prezentarea noastră va urmări reprezentarea acestor locuri de înhumare pe patru planuri detaliate ale orașului, publicate în 1699, 1749, 1771 și 1845. Toate cele patru planuri au fost georeferențiate și prelucrate în aplicații de cartografie digitală (Global Mapper și Quantum GIS), apoi au fost comparate cu o hartă actuală a orașului. Documentele sunt deosebit de importante pentru studiul evoluției istorice a cimitirelor în contextul prefacerilor urbanistice ale orașului în epoca habsburgică. Printre cele mai interesante date furnizate de materialele cartografice se numără cele referitoare la suprafața cimitirelor și la confesiunea persoanelor înmormântate în aceste locuri.

Despre patrimoniul cultural și ... norocul începătorului. Un ducat al comitelui cameral Christophorus de Florența, emis în Sibiu (1466-1467), recent descoperit la Mihalț (jud. Alba)

Marius Ciută

În seara zilei de 29. 06. 2020, L. D., profesor de sport în comuna Mihalț, recent devenit deținător autorizat al unui detector de metale, realiza prima sa detecție, în grădina unui elev de-al lui, B. R. C., în punctul numit În Deal, pe drumul de hotar care face legătura Mihalțului cu localitatea Obreja, pe culmea dealului care delimitează la sud, hotarul celor două localități. După 4 „semnale false”, în care a găsit doar fragmente metalice recente, la a cincea groapă a avut surpriza să găsească o monedă din aur. Bunul a fost predat la I.P.J. Alba în data de 30. 06. 2020. Au fost efectuate verificări succesive în 30. 06. 2020 (Repertoriul Arheologic al Județului Alba, L.M.I. și în R.A.N.) și în 01. 07. 2020 la fața locului, pe teren. Deoarece nu au rezultat date și informații din care să rezulte lipsa bunei credințe a posesorului de detector de metale, moneda i-a fost înapoiată

cu precizarea că acesta trebuie predată, conform legii, la o instituție abilitată să dețină patrimoniul cultural (a fost evitată astfel „experiența” predării bunului la Primăria din Mihalț sau la Direcția Județeană pentru Cultură Alba, din motive întemeiate, bazate pe o serie de experiențe anterioare). Piesa se află, la momentul de față, în proces de evaluare la M.N.U.A.I. Comunicarea de față prezintă circumstanțele descoperirii, asociate descrierii și încadrării culturale istorice a piesei și încercării de descifrare a semnificației prezenței monedei în acel punct. Incursiunea în istoria monedei medievale ungare, prilejuiește reflecții legate de monetăria orașului Sibiu, unde a fost bătută moneda, de prezența italienilor florentini în cadrul elitei financiar-economice a burgului în secolul XV, respectiv a istoriei casei Hecht (nr. 8 din Piața Mare), care a aparținut, la un moment dat, meșterului care a bătut această monedă. Nu în ultimul rând, o trimitere la personalitatea celui care a fost considerat cel mai bun rege al Ungariei, Mathia cel Drept.

Cercetări arheologice preventive la Biserica fortificată din Șeica Mică

Ioan Marian Țiplic, dr. Corina Cioltei Hopârtean

Cercetările arheologice preventive au avut caracter preliminar în contextul pregătirii proiectului de restaurare a ansamblului fortificat situat în centrul localității Șeica Mică. Colectivul de cercetare arheologică a fost compus din Ioan Marian Țiplic (coordonator), Corina Cioltei-Hopârtean și Alexandru Cioltei. Monumentul nu a mai făcut obiectul altor cercetări arheologice și este puțin cunoscută evoluția sa arhitecturală. Studiile de istoria artei și arhitectură cele mai consistente fiind datorate lui Virgil Vătășianu, Hermann Fabini și Paul Niedermaier. Cercetarea arheologică a pus în evidență existența unui cimitir în jurul bisericii, precum și faptul că monumentul a cunoscut transformări importante, ilustrate de descoperirea unor fragmente de ancadrament gotic și de masă de altar.

Situri arheologice semnalate prin periegeze aflate între valea mijlocie a Târnavei Mari și valea superioară a Hârtibaciului (sec. IV-VIII)

Adrian N. Șovrea

Aceste situri se găsesc pe văile secundare ale acestor două râuri și care își au izvoarele din ceea ce se numește geografic „cumpăna apelor”, adică zona cu cele mai înalte dealuri ale Podișului Hârtibaciului de Nord. În aceste văi secundare au fost descoperite prin periegeze coordonate de domnul Gheorghe Baltag urme de așezări. Istoriografia cunoaște majoritatea acestor sit-uri fiind semnalate încă din anii '70-'80: Cloașterf-La Glimee, Daia-La lac, Apold-După Grădini, Criș-Ciorănel etc. În urma unor periegeze din anul acesta coordonate de domnul Gh. Baltag, la nord de Hârtibaciu, pe văile secundare, semnalăm patru situri: Pelișor – După Grădini (la sud-est de sat), Zagăr – La pod (intrarea în sat), Iacobeni – valea Metiș (vechea livadă/ Ferma de vite), Netuș – Valea Vos (La Hiuri), Brădeni – Valea Țichi (la sud de Dealul Morii). Aceste situri prezintă fragmente ceramice din Preistorie, din perioada post-romană (sec. IV-V) și avaro-slavă (sec. VII-VIII).

Cercetarea penală în (re)descoperirea istoriei. Jurisprudența anului 2020

Claudiu Purdea

Prin comunicarea de față îmi doresc să aduc în atenție câteva aspecte din domeniul infracționalității patrimoniului cultural, în speță cel arheologic, arealul supus analizei fiind siturile din Munții Șureanu, obiective incluse în lista patrimoniului mondial UNESCO încă din anul 1999. Obiectivul urmărit este atât abordarea laturii juridice, din perspectiva faptelor reținute, dar mai ales relevarea modului în care cercetarea penală a contribuit la îmbogățirea informației istorice cu privire la aceste situri. Cele patru studii de caz, pe care le voi prezenta, au fost soluționate în decursul acestui an, cu mențiunea că faptele judecate au fost comise în perioada 2000-2015. Într-una din aceste spețe avem o hotărâre definitivă a instanței de apel, altele două au fost soluționate de instanța de fond, ceea ce permite exercitarea apelului, iar cea mai recentă cauză a fost clasată în faza de urmărire penală. Pornind de la aceste aspecte, îmi propun și o discuție asupra situației de fapt în domeniul incriminării infracționalității contra patrimoniului cultural, precum și identificarea unor soluții pe care să le putem aplica, astfel încât să contribuim la responsabilizarea în domeniul protejării acestuia.

Confiscarea arheologiei: de la știință la public

Oana Alina Dichel

Dezvoltarea și diversificarea instrumentelor de creare și propagare a informațiilor a condus către bombardarea individului cu știri și informații dintre cele mai diversificate. Azi trăim sub asediul informației, informație ce trebuie procesată și decantată prin filtrul cunoștințelor primare și al logicii. Chiar dacă de cele mai multe ori nu realizăm, aceasta ne proiectează noi imagini și percepții asupra mediului în care trăim sau ne deformează imaginea asupra celor cunoscute, totul depinzând de gradul de procesare a informației dar și de acuratețea sa.

Cum a fost și este perceput arheologul de către societate, care sunt clișeele ce gravitează în jurul meseriei de arheolog, care este portretul arheologului în romane, filme și articole de presă, relația dintre internet, canalele de socializare, presa on-line și arheolog-arheologie și descoperiri, sunt doar câteva aspecte pe care le vom aborda în continuare.

De ce este important să facem o analiză a imaginii arheologilor așa cum este ea percepută de către societate? Răspunsul este unul simplu. Imaginea contează și pentru stima de sine dar și pentru felul cum ești recepționat de către cei din jur. Cum pot fi luați în serios arheologii de către societate dacă se știu atât de puține despre munca pe care o depun și mai ales dacă continuă să se promoveze aceleași clișee expuse la începutul lucrării.

SECȚIUNEA II

ISTORIE PREMODERNĂ, MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

Desfacerea căsătoriilor în Capitlul Evanghelic C. A. Saschiz 1676–1765

András Bándi

Dreptul la desfacerea căsătoriei, respectiv la anularea logodnei, dreptul matrimonial ca atare în contextul Bisericii Evanghelice C. A. din Transilvania este un subiect prea puțin studiat de către istorici, dar care abundă în arhivele capitlurilor, instituții care dispuneau de tribunale matrimoniale. În studiul de față încerc o trecere sistematică în revistă a surselor dreptului matrimonial al sașilor cu privire la sursele și instanțele sale, în contextul teoriei confesionalizării și a disciplinării sociale. Având la îndemână vechiul registru protocol al Capitlului Evanghelic C. A. Saschiz am putut schița un mic studiu de caz al uzanței desfacerii căsătoriei în contextul unui tribunal matrimonial ecleziastic.

Cariere intelectuale în secolul al XVI-lea. Exemplul orașelor săsești

Julia Derzsi

În cercetările sale despre aparatul central de guvernare din Transilvania în secolele XVI-XVII, istoricul Zsolt Trócsányi identifică intelectualii angajați în administrația publică cu acei oficiali „pentru care elementul calificării profesionale este factorul decisiv în obținerea funcției”. Investigațiile legate de intelectualii publici din diferitele nivele ale administrației plasează istoria instituțională într-un context socio-istoric larg. Cercetările acoperă relațiile sociale și familiale ale persoanelor care ocupau funcții publice și examinează intelectualii într-un sens mai larg, prezentând oportunitățile lor profesionale și de carieră. În același timp, prin modelarea carierelor profesionale, formăm și o imagine despre practica diferitelor oficii și instituții, despre dezvoltarea aparatului birocratic.

În contextul acestor cercetări, prezentarea noastră are ca scop examinarea oportunităților de carieră ale acelor oficiali care au condus cancelariile orășenești – notarii, ei reprezentând intelectuali publici care, prin funcția pe care o ocupau, au participat la toate afacerile diplomatice, juridice, administrative și economice ale orașului dat. Studiul se extinde la notarii din Sibiu și Bistrița în secolul al XVI-lea, în funcție de posibilitățile limitate de izvoare, apoi sunt prezentate și câteva exemple relevante din alte orașe săsești. În același timp, încercăm să interpretăm carierele notarilor orășenești în cadrul mai larg al modelelor de carieră intelectuală din epoca tratată și să arătăm schimbările care au determinat avansarea profesională a lor după Reformă.

Inventarul paraclisului din palatul Roznovanu din Iași, de la mijlocul secolului al XIX-lea

Dan Dumitru Iacob

Inventarul paraclisului „Sfânta Treime”, din palatul Roznovanu, de la mijlocul secolului al XIX-lea, contribuie la reconstituirea virtuală, din perspectivă muzeistică, a interiorului unui lăcaș de

cult dispărut, însă care a fost parte componentă a unei clădiri ce se păstrează și este monument istoric. Documentul inedit conține date consistente și obiective despre patrimoniul mobil al paraclisului începând cu icoanele și terminând cu argintăriile. Totodată, el ne oferă dovezi, repere și indicii despre aspecte referitoare la amenajarea interioară a paraclisului, tema iconografică a catapetesmei, slujitorii altarului și modul în care se desfășura ritualul religios, procurarea și circulația obiectelor și cărților de cult, valoarea materială, artistică și simbolică a patrimoniului paraclisului. Inventarul completează datele cunoscute despre istoria familiei Rosetti-Roznovanu, fiind o dovadă concretă a preocupărilor ctitorilor pentru înzestrarea și întreținerea paraclisului, lăcaș ce reprezintă atât o dovadă a evlaviei unor boieri cu frică de Dumnezeu, cât și expresia puterii, averii și ambiției unei familii aflate în vârful ierarhiei sociale din Moldova secolului al XIX-lea.

Discursul gazetei populare *Cărțile săteanului român* (1876-1886)

Alexandru Nicolaescu

La finalul secolului al XIX-lea, presa a fost principalul mijloc de transmitere a ideilor dinspre elite spre majoritate. În această perioadă au început să apară în Transilvania câteva publicații dedicate exclusiv locuitorilor de la sate, fiind vizați, în special, preoții, învățătorii și țărani alfabetizați. În acest context a apărut și gazeta *Cărțile săteanului român*, care și-a început existența în anul 1876, la Gherla și a fost redactată de Nicolae Fekete Negruțiu până în anul 1886, când locul său a fost luat de Ion Pop-Reteganul. Publicația a apărut lunar, fiind tipărită la Gherla, Cluj, Sibiu și Blaj.

În comunicarea de față, ne-am propus să surprindem modul în care a evoluat discursul gazetei populare *Cărțile săteanului român*, care a abordat subiecte de interes pentru țărani români din Transilvania. În acest sens, a fost preocupată de teme legate de agricultură, educație, igienă, dar a publicat și informații despre combaterea alcoolismului, a superstițiilor etc. Cercetarea s-a bazat pe studierea numerelor gazetei în discuție și pe bibliografia de specialitate.

România și reînnoirea Triplei Alianțe

Daniel Crețu

Aderarea României la Tripla Alianță a fost determinată de evoluția sud-estului european la începutul anilor 1880 și, în special, de politica Rusiei la sudul Dunării. Criza bulgară a evidențiat o dată în plus și faptul că Austro-Ungaria era hotărâtă să folosească în interes personal neînțelegerile ivite între țările balcanice.

Alegerea lui Ferdinand de Saxa-Coburg ca principe al Bulgariei a extins influența dublei monarhii în sud-estul Europei și a dus la ruperea Alianței celor trei împărați prin care semnatarii recunoșteau Bulgaria drept zonă de influență a Rusiei. Regele și oamenii politici de la București se temeau de apariția unui conflict în Balcani și de posibilitatea reîmpărțirii sferelor de influență în zonă, fapt ce ar fi afectat România cu siguranță, în condițiile unei politici de nealinie și fără sprijin militar.

Aceste condiții determină statul român să-și mențină orientarea spre Puterile Centrale, cu toate divergențele româno-austro-ungare.

Timp liber și divertisment în Sibiu și Timișoara în perioada 1900-1920. Concluziile cercetării

Daniela Stanciu-Păscărița

Comunicarea propusă intenționează să traseze principalele concluzii ale cercetării doctorale privitoare la loisirul sașilor sibieni și al șvabilor timișoreni la începutul secolului al XX-lea, mai precis în perioada 1900-1920. Încadrată în sfera publică, atitudinea actorilor urbani în spațiile publice deschise și închise ale cafenelelor, balurilor și promenadei a putut fi urmărită cu ajutorul surselor primare și secundare. Pe lângă cercetarea presei de limbă germană din Transilvania și Banat, au fost analizate și memoriile, documente de arhivă și surse vizuale, care ne permit trasarea unor concluzii generale, privitoare la viața urbană, și unele particulare, generate de activitățile de timp liber. Pe lângă abordarea comparativă a celor două orașe – Sibiu și Timișoara – ne-am îndreptat atenția și asupra analizei sferei sociale înainte și în timpul Primului Război Mondial, urmărind impactul stării de beligeranță asupra sașilor sibieni și a șvabilor timișoreni rămași acasă. Scopul cercetării a fost de a recrea diferite scene de viață cotidiană din peisajul urban al monarhiei austro-ungare.

După 100 de ani... Rezultatele anchetei Astei privind situația românilor din Transilvania, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș în anii 1914-1919

Ioan Popa

Concluziile anchetei organizate și desfășurate de Astra în anii 1921-1922 au fost prezentate parțial, în 1923, de către coordonatorul investigației, Teodor Păcățian, președintele secției istorico-etnografice a Asociațiunii. Rezultatele publicate în revista *Transilvania* și în format broșat se referă doar la problemele abordate în primul instrument investigativ, „Tabloul nominal”, construit pe 19 rubrici, cu atenția concentrată pe „Implicarea în mișcările impuse de război” și pe „Soarta îndurată în timpul războiului”. Datorită dimensiunilor excepționale atinse de eșantion – peste 99% din populația românească supusă investigației –, numeroasele inconveniente apărute în momentul redactării „Tablourilor nominale” și al prelucrării datelor acestora își pierd relevanța. Cu toate acestea, o analiză critică a întregului material se impunea, mai ales în contextul actualelor tehnologii de calcul. Cel de-al doilea instrument investigativ, „Raportul”, referitor la costurile materiale ale războiului și la situația românilor la sfârșitul Marelui Război, nu a mai fost valorificat de Teodor Păcățian. În ultimele decenii, aceste „Rapoarte” au trezit interesul unor cercetători, dar abordările au fost secvențiale, axate pe diferite unități administrativ-teritoriale (ex. județele Arad și Mureș, după configurația din 1968, județul Mureș-Turda, după compoziția din 1922). Comunicarea de față prezintă concluziile întregii anchete efectuate de Astra. Pentru prima oară după 100 de ani, cei interesați vor putea afla rezultatele „Rapoartelor”. Măsura în care acestea au supraviețuit timpului a determinat limitele eșantionului. Rezultatele vor fi redactate atât în formă brută, cât și în versiune calibrată.

Liga Culturală a Germanilor din România (1922-1931) și șvabii sătmăreni

Vasile Ciobanu

Liga Culturală a Germanilor din România (1922-1931) a fost o asociație a Uniunii Generale a Germanilor din România care s-a străduit pentru apropierea și mai buna cunoaștere grupurilor de germani din România de după 1918. Sursa principală a cercetării a constituit-o fondul documentar rămas de la Ligă în Arhivele sibiene. După studii privind acțiunile Ligii printre germanii din Bucovina și cei din Basarabia, ne ocupăm acum și de legăturile stabilite de aceasta cu șvabii sătmăreni. Înaintașii lor fuseseră aduși de nobili maghiari pe moșiile deținute în zona Carei–Satu Mare la începutul secolului al XIX-lea. Recensământul din 1930 consemna 35 000 de șvabi sătmăreni. În 1918 erau aproape total maghiarizați și Liga a avut un câmp de acțiune larg pentru redeșteptarea și susținerea identității lor germane. Ei au primit ajutoare pentru școlile lor (manuale, material didactic), pentru pregătirea unor învățători și profesori din rândurile lor pentru reconstituirea unei vieți culturale (biblioteci, echipe de teatru de amatori etc). Desființarea Ligii în 1931 i-a privat pe șvabii sătmăreni de un sprijin benefic pentru consolidarea identității lor germane.

Alegerile comunale din anul 1930. Studii de caz: comunele Păuca și Armeni, Județul Sibiu

Ana Maria Ilinca

Alegerile comunale reprezintă un subiect mai puțin dezbătut în literatura de specialitate, deși istoriografia românească abundă în lucrări dedicate alegerilor din perioada interbelică, politica de la nivel local este mai puțin cunoscută. Prin vot universal alegătorii desemnau membrii responsabili cu administrarea afacerilor comunale. Competența administrației comunale rurale se întindea asupra tuturor chestiunilor de interes local. În plus, prin sarcinile și atribuțiile lor jucau un rol esențial în organizarea procesului electoral. Analiza se va concentra pe modul în care s-a desfășurat campania electorală din mediul rural. Problematika pe care o analizăm pornește de la următoarele întrebări: Cât de mult se implicau locuitorii din mediul rural în politica locală? În ce măsură preferințele electorale se reflectau în rezultatele alegerilor comunale? Cu ajutorul surselor arhivistice inedite și al presei locale sibiene vom realiza o analiză cantitativă și calitativă. Totodată, sursele relevă modul în care autoritățile au intervenit în cadrul procesului electoral.

Comunismul pe înțelesul tinerilor: Ghidul ilustrat al comunismului românesc

Manuela Marin

Trecerea a peste 30 de ani de la Revoluția din decembrie 1989 declanșează încă dezbateri „fierbinți” despre ce a fost comunismul și cum ar trebui amintit în România de astăzi. În ultimii 30 de ani, comunismul și memoria sa au evoluat de la un subiect supus disprețului public la un amestec de amintiri nostalgice despre vremurile bune din trecut și amintirea vie a crimelor și a încălcărilor drepturilor omului comise de către regimul comunist. Lucrarea mea pleacă de la premisa că nostalgia post-comunistă este populară în rândul tinerilor care nu au experimentat direct

comunismul și că acest lucru se datorează faptului că tinerii tind să împrumute imagini idealizate ale comunismului de la familia și mass-media lor. Prin studiul de caz ales – *Ghidul ilustrat al comunismului românesc* – o broșură de buzunar, editată de un ONG din Alba Iulia, Forum Apulum, vreau să arăt cum această publicație își aduce o contribuție proprie la memoria publică a comunismului atât de divizată. Utilizând ceea ce Victoria E. Bonnel numea *sintaxa vizuală* (și anume poziționarea figurilor și a obiectelor în raport unul cu celălalt și mediul înconjurător), voi analiza versiunea asupra trecutului comunist introdusă de acest ghid ilustrat și din care tinerii pot învăța lecții semnificative despre comunism și modul în care el a folosit represiunea pentru a distruge individul. Totodată, cu ajutorul acestui ghid, tinerii pot dobândi cunoștințe suplimentare care să-i ajute să demonteze miturile sau imaginile idealizate ale comunismului, care le parvin pe diferite canale.

SECȚIUNEA III

ISTORIA CULTURII

Identificarea comanditarului frescelor din interiorul casei de pe Str. Mitropoliei, nr. 17, din Sibiu

Daniela Dâmboiu

Coroborarea câtorva surse documentare și bibliografice a putut face posibilă reconstituirea istoricului clădirii de pe actuala Str. Mitropoliei (fosta Fleischergasse), nr. 17, din Sibiu, și identificarea proprietarului și comanditarului frescelor din interiorul acesteia, datate în anul 1628.

Imagini istorice ale orașelor din spațiul actuali României într-o lucrare tipărită la Napoli în 1692

Anda-Lucia Spânu

Ideea acestei comunicări a plecat de la două gravuri achiziționate de Muzeul Unirii din Alba Iulia și care fac parte din expoziția „Oameni și locuri. Țările Române în ilustrația de carte veche”, vernisată de curând. Este vorba de două vederi parțiale ale orașelor Brașov și Cluj, care au făcut parte din cartea tipărită de Michele Luigi Muzio la Napoli în 1692.

Se pare că napolitanul s-a „inspirat” din lucrarea cu același titlu, dar fără ilustrații, publicată de Simpliciano Bizozeri în 1690 la Milano. Această carte și vederile sale deosebite, care nu seamănă cu nimic întâlnit în epocă sau după aceea, fac obiectul unei cercetări aflată deocamdată la început.

O bucătărie italiană, temă singulară în creația pictorului Friedrich Miess (1854–1935)

Iulia Mesea

Una dintre piesele recent recuperate din anonimul depozitului, prin „vindecarea miraculoasă” parcursă în cadrul Laboratorului de Restaurare al Muzeului Brukenthal, ca urmare a selectării pentru a fi inclusă expoziției *Interferențe. Pictură europeană și românească din colecția Muzeului Național Brukenthal (secolul XIX)*, este lucrarea *Bucătărie italiană*, semnată de pictorul brașovean Friedrich Miess.

Reprodusă în paginile revistei *Die Karpathen*, din 1911, lucrarea a fost considerată, chiar din acea perioadă, una dintre cele mai frumoase piese din creația artistului. Ulterior, degradarea stării de conservare, ca urmare a unor factori externi, a ținut-o departe de ochii publicului. Acum, adusă la o foarte bună stare de conservare, ea cucerește din nou, prin atmosfera de liniște domestică și desăvârșită armonie, indusă prin scena domestică executată cu excepțională acuratețe, desfășurată sub lumina caldă, dirijată cu dibăcie. Tematică foarte rar abordată de pictorii transilvăneni, scena de gen în interior apare în creația lor determinată de circumstanțe speciale. Mai frecventă este scena de gen în peisaj, prezentă și în creația pictorului brașovean, care acordă genului importanță secundară, încadrându-l în mediu natural.

Compoziția *Bucătărie italiană*, scenă de gen într-un interior, singulară în creația lui Friedrich Miess, a fost realizată într-una dintre perioadele petrecute în Italia, ocazii cu care artistul transilvănean a învățat să prelucreze în opera sa efectele speciale ale luminii, și-a rafinat paleta cromatică și și-a definit stilul. După așezarea structurii de bază a educației sale artistice, prin studiile parcurse la Academia Regală de Arte Frumoase din München, influența mediilor de efervescentă creatoare de la Venetia, Roma, Cervara di Roma au adus înnoiri care i-au marcat întreaga creație ulterioară.

Edmund Höfer (1933-2014), un important artist fotograf

Gudrun-Liane Ittu

Din cauza originii sale sociale „nesănătoase”, Edmund Höfer, fiul unui fabricant din Lugoj, n-a putut urma studii universitare. Între 1955 și 1957 a fost laborant la Combinatul Siderurgic din Reșița, unde l-a cunoscut pe Hermann Heel (1895-1964), fotograf al combinatului, care l-a inițiat în tainele acestei arte. Depășindu-și în scurt timp maestrul, Edmund Höfer ajunge în 1957 fotoreporter la cotidianul *Neuer Weg*, calitate pe care o va păstra până la pensionare, în 1987. Timp de trei decenii, a fost unul dintre cei mai imaginativi și interesanți fotografi din România, contribuția sa la acest domeniu artistic fiind răsplătită cu numeroase premii naționale și internaționale.

Restituirea unei biblioteci: cărțile franciscanilor de la Baia de Criș (1830)

Georgeta Deju

Bibliotecile Ordinului franciscan din arealul Hunedoarei au o istorie legată de cea a conventului în care au luat ființă, date concrete despre existența unor cărți păstrându-se în cazul mănăstirilor de la Orăștie, Hunedoara, Deva și Baia de Criș.

Comunicarea urmărește restituirea unui fond de carte care în prezent nu mai există, respectiv cel care se găsea, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în uzul Mănăstirii franciscane de la Baia de Criș (județul Hunedoara). Restituirea se face pe baza unei liste de inventar, întocmită cu ocazia Vizitației canonice din anul 1830, în care sunt consemnate 22 titluri, în 55 volume.

În 1830, universul cărților destinate lecturii fraților franciscani de la Baia de Criș cuprindea în cea mai mare parte volume de predici, cărți de drept canonic, regulamente ale vieții monahale pentru franciscani, cărți de meditații și exerciții spirituale, precum și câteva exemplare de geografie, istorie și gramatică.

Identitatea sașilor transilvăneni și covorul otoman

Frank-Thomas Ziegler

Reprezentări ale unor covoare otomane ocupă câteodată locuri proeminente în cadrul compozițiilor create de artiști sași transilvăneni precum Friedrich Miess, Fritz Schullerus, Karl Ziegler, Robert Wellmann și Trude Schullerus. Însă, care ar putea fi cauzele acestui fenomen? Pe la mijlocul secolului al XIX-lea, covoarele otomane, care s-au păstrat în interiorul bisericilor evanghelice săsești, au ajuns în centrul atenției. În acei ani, în rândurile sașilor transilvăneni a început să se manifeste dorința unei inventarieri a propriei moșteniri culturale. Comunitățile sașilor constatauseră că doar în interiorul bisericilor lor, covoarele se păstrasera într-un număr semnificativ. Astfel, covoarele otomane erau percepute de sașii transilvăneni drept caracteristică, ba chiar drept unică particularitate a propriei culturi.

SECȚIUNEA IV

ETNOLOGIE

Etnologia sibiană: Aniversări 2020 – Ana Grama și Valerie Deleanu

Ilie Moise

Lucrarea este o scurtă trecere în revistă a activității științifice desfășurate de cei doi cercetători-muzeografi binecunoscuți ai Complexului Național Muzeal ASTRA Sibiu – Ana Grama și Valerie Deleanu –, în anul în care aceștia aniversează 80 de ani. Încercăm, astfel, să le aducem amândurora un modest și colegial omagiu pentru hărnicia și atașamentul față de cultura și civilizația tradițională din România.

Reluăm? Continuăm? Inovăm? Să privim cu interes strădaniile înaintașilor!

Ana Grama

Genericul sub care se va desfășura în acest an 2020 întrunirea profesională ICSU, atât de vizibil și strict circumscris în timp, de asemenea vizând atât de concret prezentul și viitorul cercetărilor, ne permite, totuși, să ne alegem punctul de plecare în dezvoltarea subiectului dat din ... trecut. În cazul nostru, dorim să aducem în atenție două *modele*, necesare și accesibile ruralității românești, unul din România lui Carol I în ultimul sfert al secolului al XIX-lea, iar celălalt din interbelic, aparținând unui ialomițean născut din părinți săceleni. Inițiatori și activiști în domeniu, recrutați dintre specialiști și mari proprietari, miniștri și cărturari de nivel european, parcurg traseul de la teorie și propagandă pentru popularizarea înfăptuirilor *celorlalți* (europeni, primul dintre ei) și americani (cel de-al doilea). În împrejurări diferite, azi se vizează și se produce *preluarea modelelor*, din nou, iată, cu alt limbaj și alte construcții economice, științifice, geo-statale etc., poate doar parțial cu elemente de noutate.

Oieri din Mărginimea Sibiului în Caucaz, Astrahan și Omsk

Constantin Ittu

Autorul își propune o incursiune în lumea oierilor din Mărginimea Sibiului ajunși în Rusia țaristă, de data aceasta în Caucaz, Astrahan și Omsk. În paralel cu destinul acestor transhumanți, excursul își propune și o prezentare a zonelor menționate în titlu. Cu alte cuvinte, îi vom însoți pe oierii mărgineni în Caucazul în care identitatea multiplă – fragmentată chiar – a locuitorilor trimite la geografia istorică. Îi vom însoți, de asemenea, în lumea calmucilor, din arealul Astrahanului, precum și în Siberia, la Omsk, unde, unii dintre ardeleni și-au cumpărat *moșie* (pământ). Despre acest ținut siberian aflăm mai multe din relatările unui titan surghiunit acolo, din cele ale lui Dostoievski, relatări inserate în text.

Troițele localității Armeni, jud. Sibiu

Adrian Stoia

Continuând cercetările realizate în satul Armeni (jud. Sibiu), în vara acestui an, am reușit să repertoriem troițele ridicate în localitate. Au fost identificate, astfel, un număr de 26 de troițe, amplasate la cap de sat, la răscruci de drumuri, în apropierea lăcașurilor de cult sau a principalelor captări de apă. Așa cum aproape fiecare localitate sau zonă etnografică adoptă imaginea unui anumit tip de cruce de margine de drum, în Armeni observăm preferința către grupa crucilor latine, lucrate în lemn, pe una din fețele crucii fiind prinsă imaginea pictată a lui Iisus cel răstignit, realizată pe o tablă decupată. Atunci când a fost adoptată o amenajare pentru protecția crucii, la partea inferioară a fost realizat un gard din șipci de lemn, de plan pătrat, iar la partea superioară un acoperiș în două sau patru ape, ori o simplă tablă prinsă semicircular peste cruce, protejând-o de

intemperii. Dacă, conform credinței creștine, prin cruce se stabilește relația omului cu Dumnezeu, numărul relativ mare de troițe ridicate în localitate reflectă de asemenea credința populară în protecția acordată locului de amplasare, în biruirea eventualelor forțe ale răului prezente în locuri cu semnificație specială.

Revalorizarea conceptului #Împreună, prin cultură tradițională promovată online

Silvia Macrea

1.040 de postări realizate, 166.267 de aprecieri de tipul „Îmi place”, 13.489 de comentarii, 15.021 de distribuiri și 9.001.210 afișări ale postărilor – acestea sunt cifrele care definesc proiectul cultural online #Împreună, implementat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Cindrelul-Junii” Sibiu pe parcursul a trei luni, după izbucnirea pandemiei de COVID-19.

Proiectul s-a derulat pe conturile de facebook și youtube ale instituției, fiind menit să reunească, în mediul virtual, suflet lângă suflet, artiști și public, într-o perioadă în care distanțarea fizică a fost normă pentru o lume întreagă. Conceput ca o ofertă culturală complexă, proiectul a oferit zilnic publicului activități culturale și educative variate: ateliere de creație pentru copii (luni și marți), transmisii în regim de premieră ale spectacolelor susținute de Ansamblul Folcloric Profesionist „Cindrelul- Junii” Sibiu și ale festivalurilor „Lucreția Ciobanu”, „Cântecele Munților” și „Ioan Macrea” (miercuri, joi și vineri), rețete și obiceiuri documentate în timpul cercetărilor în teren (sâmbătă și duminică).

Receptarea proiectului a fost extraordinară, în plan cultural și științific, #Împreună impunându-se ca un proiect unicat la nivel național, în domeniul valorificării online a culturii tradiționale. Din perspectivă socială, #Împreună este „evenimentul” ce a reușit să coaguleze o comunitate online, unită de aceleași valori și sentimente, aidoma comunității tradiționale. Mai mult, a adus împreună, în mediul virtual, membri ai aceleiași familii, răspândiți în diferite țări, precum și generații diferite, facilitând transferul de informații, concepte și sentimente de la seniori la tineri.

#Împreună cu oamenii satului: la ei acasă și online.

Valorificarea integrată a cercetărilor din teren prin comunicare vizuală, pe internet

Maria Barna

Pentru instituția noastră, valorificarea cercetărilor din teren în mediul online este un drum complex, căci de la mii de kilometri parcurși odinioară cu mașina, de la zeci de obiceiuri urmărite *in situ* și întâlniri față în față cu sute de informatori, am ajuns la sute de ore de montaj video și audio, la sute de postări și mii de răspunsuri la mesaje și comentarii, pe facebook și youtube, precum și la întâlniri neașteptate, online, cu informatorii și familiile lor. Astfel, în cadrul proiectului #Împreună, derulat online în martie-iunie 2020, au fost realizate zece filme scurte ce asigură o privire integratoare asupra patrimoniului imaterial sibian, împletind rememorarea/reconstituirea obiceiurilor, cu demonstrații de meșteșug, cu interpretarea de cântece

și cu performarea de jocuri populare, cu pregătirea live a unor mâncăruri tradiționale și cu poveștile de viață ale informatorilor, păstrându-se astfel inter-relaționalitatea ce guvernează segmentele culturii tradiționale. Comunicarea vizuală online a acestor informații complexe s-a realizat prin montarea a șase tipuri de imagini: cadre filmate la interviuri și în timpul performării *in situ*, fotografii vechi, fotografii după caiete ale informatorilor, imagini din localitatea cercetată și texte explicative. Filmele au vizat cele cinci subzone etnofolclorice ale Sibiului, fiind axate pe următoarele teme: „Supă de tăiței și sos de bulion cu carne, ca la nunțile din Valea Viilor”; „Povești cusute pe ie” (Valea Târnavelor); „Balmoș, ca la Jina” (Mărginimea Sibiului); „Mult mai cântă inima... în Racovița” (Țara Oltului); „Popas pe drumul cânepii” (Valea Hârtibaciului); „Tapșe din Alămor” (Țara Secașelor) etc.

Difuzarea online a filmelor a vizat un public larg, astfel încât conceptul filmelor și explicațiile au avut ca scop familiarizarea utilizatorilor de Internet cu patrimoniul tradițional și cu necesitatea prezervării lui. Impactul materialelor video a depășit cu mult așteptările, fiecare film înregistrând zeci de mii de vizualizări, sute de comentarii și de distribuiri, fapt ce confirmă că valorificarea online a culturii tradiționale, prin reliefarea elementelor specifice și autentice, este o necesitate în contextul dispariției civilizației tradiționale.

Mâncarea bunicii, de pe plat pe Facebook

Gabriela Negru

„În tot răul e și un bine”, spune o zicală din popor. Pandemia a răpus oameni, a pus bariere în socializare, a îngrădit libera circulație și a dat vieții un cu totul alt sens. Noi, cercetătorii de la CJCPCT Sibiu, ne-am găsit în imposibilitatea de a mai efectua cercetări în teren și ne-am întors în arhiva Centrului, de unde am extras, prelucrat și completat notițe de teren, fotografii, înregistrări video și audio, pe care apoi le-am oferit online publicului larg, în mod gratuit și neîngrădit.

Prin proiectul *#Împreună* au fost selectate și prelucrate peste 25 de rețete tradiționale în cadrul a 15 filme, urmărindu-se: acoperirea tuturor zonelor etnofolclorice ale județului Sibiu, a diversității mâncărilor, a ocaziilor în care se găteau anumite preparate și a instrumentarului tradițional. Fiindcă toate au fost pregătite chiar în gospodăriile informatorilor, cu ingrediente din grădină ori din cămară, mai târziu, prin intermediul filmelor dedicate rețetelor, publicul larg, nespecializat, a participat, online, la o lecție de gastronomie condimentată cu elemente de antropologie culturală, a cunoscut specificul portului popular din zonă, graiul locului, fragmente de literatură populară etc. Rețeta a devenit astfel „pretextul” care a dezvăluit, în fapt, o lume uitată sau, în cazul celor mai tineri internați, deloc cunoscută.

Anul 2020 ne-a privat de lecția de etnografie și folclor primită direct de la oamenii de la sate, însă ne-a permis să dăruim crâmpie din ruralul sibian, pe canalele de comunicare online ale instituției.

Cărți de specialitate editate de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Cindrelul-Junii” Sibiu în ultimii trei ani de activitate

Cozmina Costiniuc

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Cindrelul-Junii” Sibiu este recunoscut ca unul dintre editorii importanți de carte etnologică din sudul Transilvaniei. La consolidarea acestui statut a contribuit numărul mare de volume editate anual, calitatea și varietatea studiilor. Astfel, prin intermediul titlurilor editate de instituție, cultura tradițională este abordată din perspectiva mai largă a culturii naționale, a cadrului socio-cultural contemporan, dar și din perspectivă micro-culturală, prin monografii, studii aplicate asupra obiceiurilor sau asupra literaturii populare muzicale și coregrafice, studii vizând cercetători ai fenomenului etnologic sau reprezentanți ai scenei muzicii populare sibiene.

Prezentarea aduce în prim-plan cărțile de specialitate și publicațiile de interes local, cu caracter cultural sau tehnico-științific editate de instituție în perioada 2017-2020:

I. Studii ale specialiștilor și colaboratorilor instituției: Silvia Macrea (coord.): *Junii Sibiului 75 de ani/ Junii Sibiului 75 Years, Rețete tradiționale din zona Sibiului/Tasting Sibiu. Old Time Recipes and their stories*, Maria Barna, Cozmina Costiniuc, Lenuța Cristea, Gabriela Negru, *Cântece din Țara Oltului* (prin proiect editorial co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național); Theodor Vasilescu, *Sistemul de notare grafică a dansului și mișcării, Pe urmele dansului. Articole nepublicate, În vârtoarea dansului* (volum în curs de apariție).

II. Lucrări ale unor personalități culturale ale județului Sibiu: Nicolae Suci, *Izvoarele Mărginimii, Vol III. Antologie corală; Studii de etnologie: In honorem prof. univ. dr. Ilie Moise*; Ilie Moise, *Efigii sentimentale, vol. II*; Mircea Drăgan-Noiștețeanu, *Sărbători și obiceiuri la românii de pe Valea Hârtibaciului, vol. II*.

III. *Studii și comunicări de etnologie*, periodic al Academiei Române, finanțat de Consiliul Județean, prin CJCPCT „Cindrelul-Junii” Sibiu la care specialiștii Centrului contribuie cu studii de specialitate pentru fiecare număr al volumului.

„Datul mâinii” la Gura Râului (jud. Sibiu)

Maria Șpan

Datului mâinii, care are loc cu 10 zile înainte de nuntă, este adesea întâlnit în Transilvania sub numele de *Protocolul buneii învoiri*. Deși, până în 1918, acest moment înlocuia oarecum căsătoria civilă, iată că, la Gura Râului, *Datu mâinii* continuă să fie practicat și în zilele noastre, în virtutea tradiției. Ce presupunea în trecut și cum arată acest eveniment din viața gurenilor astăzi? Cum se derulează el? Cum s-a modificat, în timp, textul Protocolului buneii învoiri? Care este rolul preotului la *Datu mâinii*? În ce moment al zilei are loc? La ce se angajează mirii semnând acest protocol? În ce măsură se schimbă concepția lor legată de căsătorie, după acest moment? La toate aceste întrebări își propune să răspundă prezenta comunicare.

Meșteri, opinii din târg, la ceas de pandemie

Alina Matei

16 martie 2020, absorbiți, poate ca niciodată în ultimii 30 de ani, de televizor aflăm că s-a decis instaurarea „stării de urgență”, pe o perioadă de 30 de zile. Puțini intuiau ce înseamnă asta, cam toți știam că nu este de bine. Și nu a fost, necunoscutul și bizarul ne-au copleșit.

Împărțiți în două grupe, una a celor speriați și cealaltă a celor sceptici, mulți oameni și-au regăsit liniștea și libertatea pe aleile muzeului în aer liber, care s-a dovedit a fi, pentru părinți, bunici, solitari dornici de aer curat, a doua casă. Toți speram la revenirea activităților ce dau viață muzeului. Astfel că, încet, cu emoții și strictă atenție la detalii și recomandări, au început pregătirile pentru evenimentele anuale, dedicate vizitatorilor și, în primul rând, meșteșugarilor populari din România.

Reacțiile au fost copleșitoare. Asaltați de dorința oamenilor de a participa la târg, de aprecierile primite pentru organizarea evenimentului, am fost puși în fața provocării de a putea oferi meșterilor, cu respectarea tuturor prevederilor legale legate de combaterea pandemiei, șansa de a-și putea vinde lucrările frumos meșteșugite, de a putea „respira”. Surprizele ne-au însoțit pe toată perioada organizării evenimentului.

Experiența „Olimpiadei” la 25 de ani de performanță în arta meșteșugurilor, într-o lume pandemică

Elena Găvan

Muzeul ASTRA derulează începând cu anul 1983 un amplu Program de încurajare și stimulare a salvagădării valorilor culturii naționale, având la bază promovarea meșteșugurilor tradiționale. Una dintre principalele acțiuni din cadrul acestui program este Olimpiada „Meșteșuguri artistice tradiționale”, competiție națională destinată copiilor talentați din satele și orașele României.

Inițiată în anul 1992 ca un *Târg al copiilor meșteșugari din România* și transformată în Olimpiadă școlară după patru ani, Olimpiada a ajuns anul acesta la cea de-a XXV-a ediție. Pandemia generată de noul coronavirus a însemnat pentru *Olimpiadă* întreruperea desfășurării acesteia chiar în anul aniversar, iar pentru *Micii Meșteri MARI*, tristețea de a nu putea să-și exprime public cunoștințele acumulate în ultimul an, de a nu se putea reîntâlni cu prietenii în cadrul „muzeului lor”.

Cea mai mare provocare a Muzeului ASTRA a fost găsirea unei soluții optime, cu respectarea măsurilor de siguranță, pentru atingerea misiunii Olimpiadei, aceea de a educa și de a conștientiza tinerii asupra valorilor perene ale culturii tradiționale și a diversității acesteia într-un dialog intercultural.

„Veracruz” – politică și incursiune americană în Mexic redată cinematografic

Marius Adrian Scheianu

Subiecte precum războiul sau alte conflicte violente s-au aflat de timpuriu în atenția cineaștilor, aceștia găsind în trecutul istoric o bogată sursă de inspirație. Percepția publicului asupra evenimentelor istorice redată de cinematografie a fost puternic influențată de operele artistice care le ilustrau, dar și de contextul socio-politic contemporan. *Western-ul*, considerat genul de film american prin excelență, prezintă, în perioada clasică, o puternică încărcătură

simbolică, constituindu-se ca parte a mitologiei nord-americane. Pe măsură ce Războiul Rece se acutiza unii cinești americani au mutat fundalul desfășurării acțiunii acestui gen de filme din lumea frontierei vestice spre granița de sud a SUA, cu dese incursiuni în Mexic, teritoriu cu un loc bine definit în imaginarul american. Un astfel de film este *Veracruz* (1953), ce transcende barierele convenționale ale unui western clasic, care, pornind de la un eveniment important din istoria mexicană, se face și purtătorul unui mesaj politic.

Din problematica de restaurare a icoanelor pe sticlă

Mirel-Vasile Bucur

Lucrarea de față este o rezultată a activității de restaurare a icoanelor pe sticlă, într-o perioadă de referință de aproximativ 20 de ani și își propune să prezinte, într-o succesiune graduală, degradările acestui tip de artefact și intervențiile de restaurare pe care le-am aplicat în decursul acestui interval de timp. Piese sunt, evident, diverse prin tematică, tehnică de lucru și stare de conservare și prezintă o problematică complexă pe care încercăm să o prezentăm succint, de la simplu la complex. Exemplele prezentate se află în colecții muzeale și private și considerăm că sunt reprezentative pentru scopul propus. De asemenea, considerăm că o privire retrospectivă este necesară atât din cauza bibliografiei – încă insuficientă, după opinia noastră – dar și pentru statuarea unor metodologii de intervenție, momentul de față fiind un prim pas în elaborarea unui studiu amplu, de referință pentru restaurarea icoanelor pe sticlă.

Acasă la sași în Muzeul ASTRA.

Gospodăria funcțională din Șeica Mică – spațiu de întâlnire cu trecutul

Simona Malearov, Camelia Ștefan

Gospodăria funcțională de viticultor sas din Șeica Mică, strămutată din anul 2016 în sectorul viticol al Muzeului în aer liber din Dumbrava Sibiului, este rezultatul unui proiect mai amplu numit *Patrimoniul deschis. Creșterea accesibilității publicului la valorile multi-etnice din patrimoniul Muzeului ASTRA*.

Gospodăria, cu rol de reînviere a unui *stil de viață* specific săsesc, îndeplinește funcția de păstrare și de transmitere a valorilor culturale săsești către generațiile viitoare. Înzestrată cu obiecte și unelte de recuzită, caracteristice secolului XX, spațiul casei oferă publicului posibilitatea de relaționare *fără bariere* cu acestea, ilustrând viața firească a unei familii de sași din satul Șeica Mică.

Integrată în proiectul *Calea Minorităților Etnice*, gospodăria oferă un cadru în care *scenariul*, construit prin programul anual de animații, oferă publicului vizitator posibilitatea de a experimenta și de a simți ceea ce înseamnă *acasă la sași*.

Premise pentru o monografie Ovidiu Bîrlea

Andreea Buzaș

Lucrarea aduce în atenție personalitatea complexă a cercetătorului Ovidiu Bîrlea, punctând, cu exemple din literatura de specialitate, cele mai importante demersuri pentru o mai bună cunoaștere a „regelui folcloriștilor”, precum și cercetări științifice nevalorificate încă, axate pe documente de arhivă, interviuri și corespondență, care ar putea servi la conturarea unei monografii a vieții și operei etnologului de la Mogoș.